

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кантаєва Ольга Володимирівна

УДК 657.1: 330.341.1(043)

К 19

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ: ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ**

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Житомир – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку Житомирського державного технологічного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор економічних наук, професор

Валуєв Борис Іванович,

Житомирський державний технологічний університет,
професор кафедри бухгалтерського обліку

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор

Житний Павло Євгенович,

Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля,
завідувач кафедри “Банківська справа”

доктор економічних наук, доцент

Корінько Микола Данилович,

Національна академія статистики, обліку та аудиту,
завідувач кафедри аудиту

доктор економічних наук, професор

Крупка Ярослав Дмитрович,

Тернопільський національний економічний університет,
декан факультету обліку і аудиту, професор кафедри
обліку і аудиту в інвестиційній сфері

Захист відбудеться “23” лютого 2011 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.052.01 у Житомирському державному технологічному університеті за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103, ауд. 233.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Житомирського державного технологічного університету за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103.

Автореферат розісланий “18” січня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.В. Давидюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Розвиток економіки України в умовах високого конкурентного тиску, підвищеного ризику, використання основних засобів зі значним ступенем зносу та високого рівня ресурсомісткості продукції передбачає розв'язання завдання впровадження у виробництво нових рішень – сучасної техніки, технології, форм і методів організації управління та виробництва, тобто здійснення інновацій з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробничу й соціальну сфери.

У світовій практиці постійно збільшується масштаб ринкової комерціалізації складових науково-технологічного доробку. Відповідно до Стратегії розвитку України “Україна 2020: Стратегія національної модернізації”, розробленої Міністерством економіки України в 2009 р., прогнозується, що обсяг світового ринку виробництва, експорту та імпорту інноваційної продукції сектора високих технологій до 2020 р. зросте в 1,6 раза, а обсяг експорту та імпорту – вдвічі. Тенденція щодо активності інноваційного інвестування наукових розробок та результативності інноваційного процесу активно зміщується в бік посилення економічної ролі країн Азії, Південно-Східної Європи та СНД – їх сумарна частка в глобальних витратах і поданих патентних заявках зросла за останні 10-15 років майже вдвічі і наближається до рівня 10 та 20 % відповідно. Однак такі риси нехарактерні українському ринку.

Про недостатність темпів розвитку інноваційної діяльності в Україні свідчать показники здійснених інвестицій, зокрема у 2008 р. в розвиток інновацій вкладено 150 млн. грн. (12,8 % загальної суми фінансування), а також низька частка промислових підприємств, що здійснюють нововведення і освоюють нову продукцію (9 % у 2008 р.). На національному рівні такий стан зумовлює необхідність посилення загального рівня фінансово-економічних вимог до результату інвестиційного супроводу реалізації проектів наукових досліджень і розробок як з боку держави, так і суб'єктів приватного сектора економіки. Обліково-аналітичне забезпечення даного процесу є одним з ключових питань господарської діяльності.

Жорсткі умови вимагають підвищення інноваційної активності суб'єктів господарювання, яка сприяє зниженню витрат, підвищенню прибутку й рівня якості продукції, що пов'язано з необхідністю трансформації системи інформаційного забезпечення управління інноваційною діяльністю на мікрорівні та прийняття макроекономічних рішень. Бухгалтерський облік і економічний аналіз є підсистемами системи управління підприємствами, що пов'язують в єдине інформаційне середовище дані про інноваційну діяльність.

Питання бухгалтерського обліку та економічного аналізу інноваційної діяльності підприємств досліджували О.С. Бородкін, Н.А. Бортнік, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, Л.Н. Гнілицька, М.Д. Дворцин, П.Є. Житний, М.Д. Корінько, Я.Д. Крупка, Е.І. Крилов, О.В. Мінаков, А.Н. Пустовіт, І.Н. Солодченко. Інформаційному забезпеченню інноваційної діяльності присвячено 6 кандидатських дисертацій (5 з яких в Україні, одна – в Російській Федерації) та одна докторська дисертація А.Н. Щемельова на тему “Стратегічний облік інновацій в комерційних

організаціях: теорія і методологія” (Російська Федерація, 2007 р.). Однак наукові дослідження, присвячені вирішенню проблеми створення комплексної системи обліково-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності, відсутні.

Визнаючи вагомий внесок попередників у розв’язання комплексу концептуальних і методичних питань інноваційної діяльності, встановлено, що використання зарубіжного досвіду без врахування специфіки вітчизняних суб’єктів господарювання, відсутність комплексних теоретико-методологічних розробок з проблем бухгалтерського обліку та економічного аналізу інноваційної діяльності перешкоджають вирішенню проблеми створення системи обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційною діяльністю промислових підприємств щодо підвищення ефективності управління з метою реалізації технічного та соціально-економічного ефекту інноваційної діяльності, що зумовлює актуальність теми дослідження, постановку мети і завдань.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Житомирського державного технологічного університету за темою “Методологія моделювання національної системи бухгалтерського обліку в умовах трансформаційного економічного розвитку” (номер державної реєстрації № 0109U001876) – особистий внесок автора полягає у розробці методології бухгалтерського обліку інноваційної діяльності підприємств в ринкових умовах економічного розвитку. Виконання дисертації здійснювалося за темою “Методологія обліку, аналізу і контролю екологічної діяльності як засіб реалізації концепції інноваційного прориву” (номер державної реєстрації № 0109U008165), що дозволило автору розробити теоретико-методологічні положення бухгалтерського обліку та аналізу інноваційної діяльності для забезпечення прийняття принципово нових технологічних рішень зниження рівня шкідливих викидів та переробки виробничих відходів за рахунок реалізації інноваційних проектів. Здобувач брав участь у виконанні науково-дослідної теми “Розвиток методології бухгалтерського обліку та економічного аналізу в умовах становлення соціально орієнтованої ринкової економіки України” (номер державної реєстрації № 0109U008166) – автором розроблено модель комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності для забезпечення здійснення ефективного управління.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних і організаційних положень системи обліково-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Відповідно до зазначеної мети в дисертаційній роботі поставлені такі завдання:

- визначити місце і значення системи обліково-аналітичного забезпечення в управлінні інноваційною діяльністю підприємства;
- уточнити класифікацію інноваційних процесів і пов’язаних з ними витрат з метою розробки моделей їх бухгалтерського відображення й аналізу;
- оцінити вплив модифікації завдань і принципів інноваційної діяльності на обліково-аналітичне забезпечення управління такою діяльністю;
- проаналізувати можливості бухгалтерського обліку щодо інформаційного забезпечення управління інноваційною діяльністю;

- розкрити методологічні підходи до організації системи обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційною діяльністю;
- окреслити теоретико-організаційні положення бухгалтерського обліку витрат інноваційної діяльності з метою їх розвитку;
- виявити напрями удосконалення організації і методики бухгалтерського обліку інноваційної діяльності з урахуванням зарубіжного досвіду;
- визначити форми розробки та впровадження інноваційних проектів з метою організації їх бухгалтерського обліку;
- розкрити напрями розвитку методології бухгалтерського обліку в частині результатів інноваційної діяльності;
- розвинути інформаційну функцію бухгалтерського обліку з метою розробки рекомендацій щодо побудови системи управління інноваційною діяльністю;
- виявити напрями удосконалення інформаційного забезпечення управління інноваційною діяльністю підприємства;
- розкрити механізм покриття інноваційних витрат з метою розробки рекомендацій щодо пріоритетного підходу до їх формування;
- визначити та сформувані комплекс інформаційних моделей бухгалтерського обліку, що відповідають потребам і завданням обліку інноваційної діяльності;
- оцінити стан розвитку теорії і методології аналізу інноваційної діяльності підприємств у зв'язку з необхідністю оцінки ефективності такої діяльності;
- проаналізувати можливості удосконалення методичних підходів до проведення аналізу інноваційної діяльності з урахуванням зарубіжного досвіду;
- виявити напрями удосконалення методології аналізу інноваційної діяльності з метою розробки рекомендацій щодо організації системи управління такою діяльністю.

Об'єктом дослідження є відображення в системі бухгалтерського обліку процесів інноваційної діяльності та її аналітичне забезпечення на підприємствах України.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні та організаційні проблеми розвитку бухгалтерського обліку та аналізу інноваційної діяльності підприємств.

Робоча гіпотеза ґрунтується на припущенні, що бухгалтерський облік і економічний аналіз формують інформаційне забезпечення управління інноваційною діяльністю підприємства.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є діалектичний метод і системний підхід до вивчення економічних і управлінських процесів підприємств, визначення об'єктів інноваційної діяльності. Системно-структурний метод дозволив сформувані класифікацію процесів і витрат інноваційної діяльності для розробки відповідних облікових моделей. Гносеологічний метод застосовано для уточнення та поглиблення змісту понять й категорій щодо обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційною діяльністю. Аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, ідеалізація та узагальнення як загальнологічні методи наукового пізнання застосовано для розвитку вихідних положень теорії та методології бухгалтерського обліку й аналізу інноваційної діяльності. Порівняльно-правовий метод використано для оцінки форм організації і специфіки бухгалтерського обліку

інноваційної діяльності у країнах світу. Бібліографічний та бібліометричний аналіз забезпечили виявлення тенденцій розвитку теорії і методології бухгалтерського обліку інноваційної діяльності в наукових дослідженнях. Математико-статистичні методи дозволили визначити стан вітчизняної системи бухгалтерського обліку й аналізу інноваційної діяльності на підприємстві та її відповідність вимогам управління. Метод формалізації дозволив розробити методичні засади аналізу ефективності інноваційної діяльності на мікроекономічному рівні.

Інформаційною базою дослідження є наукові джерела (монографічні праці, наукові статті, доповіді вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем розвитку бухгалтерського обліку інноваційної діяльності, економічного аналізу, питань управління, економічної теорії, матеріали науково-практичних конференцій та семінарів); офіційні документи (нормативні документи України та країн світу з питань організації і ведення бухгалтерського обліку, економічного аналізу, офіційні матеріали органів законодавчої та виконавчої влади); статистичні джерела (звіти та офіційні дані органів державної, регіональної відомчої статистики, фінансова й статистична звітність суб'єктів господарювання України); довідкові та інформаційні видання професійних організацій, Інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку методологічних проблем і наданні організаційно-практичних рекомендацій зі створення системи обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційною діяльністю промислових підприємств з метою задоволення інформаційних вимог управління щодо реалізації технічного та соціально-економічного ефекту інноваційної діяльності.

Найбільш вагомими результатами, які характеризують наукову новизну та особистий внесок автора, є:

вперше одержано:

– розвиток функцій та облікових завдань на основі доведення необхідності відображення інноваційної діяльності в бухгалтерському обліку для створення системи інформаційного забезпечення її управлінням в різних сферах діяльності підприємства (капітального інвестування, матеріально-технічного, енергетичного, технічного забезпечення, екологічного захисту), що сприяло створенню інформаційного забезпечення управління інноваційною діяльністю підприємства;

– методологічні положення бухгалтерського обліку в частині застосування елементів його методу, пов'язаних з інформаційним забезпеченням управління інноваційною діяльністю суб'єктів господарювання, що визначають концептуальні положення організації та ведення бухгалтерського обліку інноваційної діяльності з метою прийняття та реалізації управлінських рішень щодо планування й реалізації інноваційних проектів;

– модель створення і використання фонду інноваційного розвитку як джерела покриття витрат на інноваційну діяльність, що сприяє розвитку облікового забезпечення управління нею;

удосконалено:

– теоретико-організаційні положення бухгалтерського обліку витрат інноваційної діяльності, що стало основою для формування деталізованого складу таких витрат та розробки методик обліку прямих і розподілу непрямих витрат

інноваційної діяльності, уточнення призначення і складу синтетичних рахунків для формування об'єктивної інформації щодо витрат, що забезпечує повною та достовірною інформацією систему управління інноваційною діяльністю суб'єкта господарювання;

– організаційно-методологічні положення бухгалтерського обліку через розробку класифікації витрат за виділеними видами інноваційних процесів в окремих сферах діяльності суб'єкта господарювання (товарна, технологічна, ринкова, маркетингова та управлінська інновації), що забезпечило уточнення інформаційних облікових моделей відповідних витрат, доходів і фінансових результатів;

– теоретичні засади організації облікового відображення етапів реалізації інноваційних проектів з урахуванням форм їх розробки та впровадження (матеріально-речова форма, нові технології, послуги) за групами господарських операцій (з розробки нової продукції (технологій, послуг); експлуатації та продажу), що дозволяє забезпечити достовірні відомості про стан реалізації інноваційних проектів і посилити внутрішній контроль інноваційної діяльності на етапі розробки та впровадження проектів;

– теоретико-організаційне забезпечення економічного аналізу інноваційної діяльності в частині мети та завдань аналізу, методів визначення ризику в передпроектних оцінках інновацій, що забезпечує можливість оцінки результатів інноваційної діяльності;

дістали подальший розвиток:

– виокремлення кола інноваційних програм в частині управління інноваційними проектами, оновлення асортименту продукції, удосконалення або розробки нової технології виробництва, реалізація яких потребує впровадження проектних організаційних структур матричного типу із залученням облікового персоналу, що дозволяє створити умови для підвищення ефективності інноваційної діяльності;

– використання матричного способу при розробці внутрішньої звітності для управління інноваційною діяльністю, що сприяє комплексності управлінського циклу шляхом координації всіх функцій управління на основі оперативної підготовки необхідної інформації;

– організація обліку інноваційної діяльності шляхом забезпечення оптимального підходу до її складових через застосування кібернетичних законів (відповідно до необхідної різноманітності та інтеграції функцій управління) для розробки інформаційних моделей інноваційної діяльності підприємства;

– процедури визнання інноваційних продуктів як об'єктів бухгалтерського обліку, планування, контролю і аналізу з урахуванням виділених організаційних форм виробництва, що є основою розвитку методологічного забезпечення їх бухгалтерського відображення;

– виділення об'єктів бухгалтерського обліку результатів інноваційної діяльності (витрати капітального характеру, витрати на дослідження і розробки щодо створення нових видів готової продукції (товарів, робіт, послуг), інноваційний продукт,

витрати на інноваційну інфраструктуру підприємства) та обґрунтування методики включення витрат інноваційної діяльності до собівартості продукції;

– методологічні засади підготовки облікової інформації в частині визначення вимог до внутрішньої звітності, що сприяє здійсненню своєчасного контролю шляхом виявлення відхилень в інформаційному масиві, оперативного вжиття заходів з їх усунення та коригування нормативних показників, оцінки виконання поставлених завдань на основі різних розрізів інформації з метою забезпечення ефективного управління інноваційною діяльністю;

– теоретичне обґрунтування необхідності виділення витрат інноваційної діяльності за центрами відповідальності та наступного відображення в бухгалтерській документації, що стало базою моделей аналітичного обліку інноваційних процесів та сприяє ідентифікації витрат, пов'язаних з відповідними технологічними операціями та інноваційними проектами, для забезпечення єдиних підходів у обґрунтуванні та ухваленні управлінських рішень в частині інноваційного розвитку;

– методологія економічного аналізу через розвиток його методів для оцінки можливостей інноваційного розвитку підприємства на етапі аналізу варіантів інноваційних проектів, що дозволяє підвищити ефективність прийнятих рішень щодо реалізації інноваційного проекту;

– модель економічного аналізу ефективності інноваційної діяльності, яка з урахуванням впливу організаційних і технологічних факторів діяльності створює можливості для формування аналітичної інформації про витрати, доходи та фінансові результати від інноваційної діяльності для забезпечення здійснення ефективного управління.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані у дисертації висновки та рекомендації можуть використовуватися для подальшого розвитку теоретичних і практичних досліджень у сфері бухгалтерського обліку й аналізу інноваційної діяльності з метою ефективного управління нею. Сформульовані теоретико-методологічні положення обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційною діяльністю спрямовані на підвищення його якості на вітчизняних підприємствах; удосконалення процесу підготовки облікових фахівців на основі використання сучасних підходів у теорії управління інноваційними проектами на підставі обліково-аналітичної інформації.

Теоретико-методологічні та організаційно-практичні положення дисертаційної роботи доведені до рівня конкретних розробок, придатних до використання суб'єктами господарювання різних видів діяльності та форм власності, в роботі державних органів влади, професійних організацій, у вищих навчальних закладах, а саме:

– розроблені методичні підходи до облікового забезпечення калькулювання інноваційних витрат на підставі удосконалених форм внутрішньої бухгалтерської документації, формування відповідних облікових даних на аналітичних рахунках, визначення джерел покриття інноваційних витрат (Приватне підприємство “Кримський електроремонтний завод”, довідка № 15-07/82 від 20.07.2009 р.; Головне Управління Пенсійного Фонду України, довідка № 161/01 від 12.01.2010 р.);

– рекомендації з удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на реалізацію інноваційних проектів промислових підприємств на основі розробок щодо оцінки функціональної структури підприємства, вибору альтернативних варіантів в частині розробки чи придбання інноваційного проекту та інноваційної продукції за рахунок інтеграції персоналу з обліку, планування, контролю й аналізу в центрах відповідальності за здійснення інноваційних процесів (Товариство з обмеженою відповідальністю “Кримський електротехнічний завод “Сатурн”, довідка № 194/1 від 12.08.2009 р.); Управління інвестицій та зовнішньоекономічної діяльності Севастопольської міської державної адміністрації, довідка № 497/1-10 від 25.08.2010 р.);

– моделювання інформаційних потоків створення і використання фонду інноваційного розвитку в управлінні інноваційною діяльністю підприємств на основі матричного способу (Севастопольський регіональний центр з інвестицій та розвитку Державного агентства України з інвестицій та розвитку, довідка № 01-183 від 24.11.2009 р.; Територіальне Кримське контрольно-ревізійне управління Міністерства оборони України, довідка № 234/2-1 від 20.01.2010 р.);

– методичні рекомендації із застосування моделі комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності в ході проведення економічного аналізу (Приватне підприємство “Аудиторська фірма “Людмила”, довідка № 18/144-8 від 28.08.2009 р.; Територіальне Кримське контрольно-ревізійне управління Міністерства оборони України, довідка № 234/2-1 від 20.01.2010 р.; Товариство з обмеженою відповідальністю “Кримський електротехнічний завод “Сатурн”, довідка № 194/1 від 12.08.2009 р.);

– розроблені програми та навчально-методичне забезпечення дисциплін “Фінансовий облік”, “Звітність підприємств”, “Облік в зарубіжних країнах”, “Економічний аналіз”, “Аудит”, “Контролінг” (навчальний процес Інституту економіки та права Академії праці та соціальних відносин в м. Севастополі, довідка № 1-12/842 від 05.06.2009 р.; навчальний процес Севастопольського інституту банківської справи Української Академії банківської справи Національного банку України, довідка № 10-016/19 від 28.09.2010 р.).

Особистий внесок дисертанта. Усі наукові результати, що містяться в дисертації, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використані ідеї та пропозиції, що є результатом особистої праці здобувача. Внесок автора у праці, опубліковані у співавторстві, наведено у переліку основних публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження пройшли апробацію у доповідях і виступах на 21 міжнародній і всеукраїнській наукових і науково-практичних конференціях: “Развитие науки о бухгалтерском учете” (Житомир, 2000 р.); “Теория и практика независимого аудита в Украине” (Київ, 2001 р.); “Проблемы теории и практики учета, аудита, анализа и пути их решения” (Севастополь, 2003 р.); “Особенности учета и аудита специальных экономических зон и территорий приоритетного развития” (Керч, 2003 р.); “Проблеми обліку, аудиту та економічного аналізу за умов стабілізації економіки України” (Хмельницький, 2003 р.); “Международные стандарты аудита и их применение в практической деятельности”

(Севастополь, 2004 р.); “Аудит в посттоталітарному суспільстві” (Київ-Чернігів, 2005 р.); “Економічні проблеми інноваційно-структурних перетворень в Україні” (Харків, 2005 р.); “Проблеми теорії і практики обліку, аналізу, аудиту та шляхи їх вирішення” (Севастополь, 2006 р.); “Проблемы бухгалтерского учета, анализа, контроля и статистики в инновационной экономике” (Республіка Білорусь, Мінськ, 2006 р.); “Экономические аспекты структурного реформирования экономики” (Російська Федерація, Іркутськ, 2007 р.); “Наукові дослідження в сфері бухгалтерського обліку, контролю та аналізу: теоретико-практичне значення і напрями подальшого розвитку” (Житомир, 2007 р.); “Актуальные проблемы экономического развития Республики Беларусь и его правовое регулирование” (Республіка Білорусь, Мінськ, 2008 р.); “Конкурентоспроможність та інновації” (Харків, 2008 р.); “Rachunkowość małych i średnich przedsiębiorstw” (Польща, Wrocław, 2008 р.); “Совершенствование учета, аудита и анализа в контексте евроинтеграции” (Севастополь, 2009 р.); “Бухгалтерський облік, аналіз і контроль в системі корпоративного управління: розвиток інтелектуальних і технічних можливостей” (Житомир-Краматорськ, 2009 р.); “Учение В.И. Вернадского о ноосфере и антикризисное социально-экономическое развитие Беларуси” (Республіка Білорусь, Мінськ, 2009 р.); “Счетоводството и одита в условията на информационната глобализация” (Республіка Болгарія, Свищов, 2009 р.); “Противоречия и перспективы развития бухгалтерского учета, аудита и анализа в условиях евроинтеграции” (Севастополь, 2009 р.); “Проблемы инновационного развития в социокультурном и экономическом пространстве” (Севастополь, 2010 р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 48 працях, у тому числі: 3 монографіях (одна – одноосібна і 2 – у співавторстві); 20 статтях у фахових виданнях; 22 тезах і текстах виступів на конференціях; 3 публікаціях в інших виданнях. Загальний обсяг публікацій становить 59,97 друк. арк., які належать особисто здобувачу. Публікації повною мірою відображають основні результати дисертації.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, п’яти розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Основний зміст викладено на 330 сторінках друкованого тексту. Дисертація містить 15 таблиць на 17 сторінках, 12 рисунків на 7 сторінках і 26 додатків, розміщених на 83 сторінках. Список використаних джерел налічує 414 найменувань і розміщений на 40 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обгрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито значимість дослідження для розвитку науки та практики, відображено зв’язок теми з науковими планами і програмами, визначено стан наукової розробки проблеми, мету і завдання дослідження. Сформульовано об’єкт і предмет дослідження, робочу гіпотезу, надано характеристику методів дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів. Вказано характер апробації й здійснені публікації за результатами дослідження, особистий внесок здобувача.

У першому розділі **“Економічна сутність інноваційної діяльності промислового підприємства: проблеми та концептуальні напрями розвитку”** досліджено економічну сутність інновацій та інноваційної діяльності, проведено

критичний аналіз становлення наукової думки щодо бухгалтерського обліку та економічного аналізу інноваційної діяльності, розкрито класифікацію інноваційних процесів і пов'язаних з ними витрат, проаналізовано можливі джерела покриття інноваційних витрат і обґрунтовано пріоритетний підхід до інноваційної діяльності суб'єктів господарювання.

Формування інноваційної моделі розвитку економіки України є пріоритетним стратегічним напрямом і невід'ємною умовою входження на рівних у світову економічну систему. З урахуванням тенденцій світового технологічного розвитку перспективною є сегментація глобальних ринків нано-, біо- та інформаційно-комунікаційних технологій в напрямі більш інтенсивного розвитку нових технологічних секторів на зразок фармакогенетики, наноелектроніки, біоінформатики тощо.

Вирішенню завдання поглиблення процесу конвергенції напрямів технологічних і економічних досліджень для досягнення технічного та соціально-економічного ефекту інновацій сприяє стимулювання наукових пошуків і розширення меж теоретико-прикладної бази таких природничих і технічних наук, як біологія, екологія, математика, інформатика, механіка, фізика, хімія, електроніка, приладобудування та економіка. Вирішенню проблем, зумовлених екологічними наслідками суспільно-економічної діяльності людини, повинна сприяти диверсифікація джерел енергетичного виробництва та перехід до використання екологічно безпечних видів палива, створення принципово нових технологічних рішень зниження рівня шкідливих викидів та переробки виробничих відходів.

Актуалізація питання забезпечення дієвого механізму здійснення інновацій вимагає побудови ефективної системи господарювання на рівні підприємств як основних суб'єктів інноваційної діяльності. Досягти цього можна за рахунок: 1) здійснення на державному рівні цілеспрямованих заходів, здатних створити економічні можливості як передумови формування стимулюючих інноваційну діяльність механізмів, зокрема, зростання обсягу фінансових асигнувань у сферу науки та інноваційної діяльності; 2) розробки механізму взаємодії суб'єктів господарювання, який забезпечуватиме досягнення конкурентних переваг завдяки активній інноваційній діяльності. Поняття "інноваційна діяльність", що при цьому виникає, з урахуванням законодавчого визначення запропоновано трактувати як процес, спрямований на пошук можливостей інтенсифікації виробництва та задоволення суспільних потреб в конкурентоспроможних товарах і послугах на основі використання науково-технічного і інтелектуального потенціалу), що враховує зміну завдань і принципів інноваційної діяльності в господарському середовищі та економічну основу створення і використання інноваційного продукту – технічний та соціально-економічний ефект.

Встановлено, що невід'ємною умовою входження України на рівних умовах в світову економічну систему є перехід до інноваційної моделі розвитку. Цей процес ускладнюється відсутністю належної інформаційної бази системи управління інноваційною діяльністю підприємства, що унеможливорює цілісність управлінського процесу в цілому. Забезпечити за рахунок управління передбачений

Стратегією розвитку України “Україна 2020: Стратегія національної модернізації” технічний та соціально-економічний ефект інноваційної діяльності, що охоплює різні сфери діяльності підприємства (капітального інвестування, матеріально-технічного, енергетичного, технічного забезпечення, екологічного захисту), покликана відповідна інтеграція в управлінський процес функцій бухгалтерського обліку та економічного аналізу в їх взаємозалежності й взаємозв’язку з іншими функціями управління. Враховуючи важливість даного питання, постає необхідність розробки відповідної системи обліково-аналітичного забезпечення здійснення інноваційної діяльності (рис. 1).

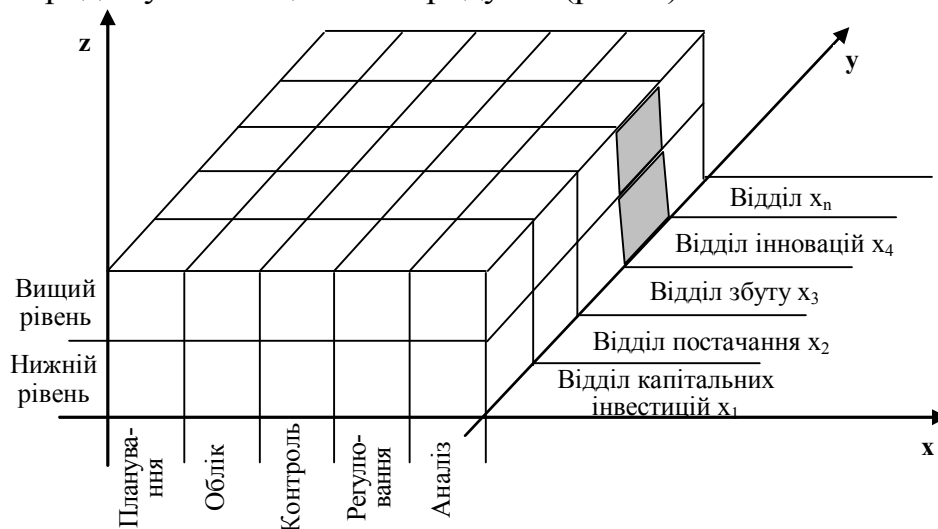
Рис. 1. Обліково-аналітичне забезпечення реалізації Стратегії розвитку України щодо ефекту інноваційної діяльності

Поступове зростання кількості досліджень у сфері інформаційного забезпечення управління інноваційною діяльністю на початку XXI ст. зумовлено прийняттям Закону України “Про інноваційну діяльність” (2002 р.). Ігнорування обліково-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності зумовлене нерозвиненістю наукових досліджень у сфері бухгалтерського обліку такої діяльності.

Для забезпечення розвитку інноваційної складової економіки за рахунок ефективного управління нею сформовано науково обґрунтовану основу розвитку методологічних і організаційних засад бухгалтерського обліку через уточнення класифікації інноваційних процесів і виокремлення інноваційних програм в частині управління інноваційними проектами, оновлення асортименту продукції, удосконалення або розробки нової технології виробництва.

На формування інформаційної бази для ефективного управління проектом вагомий вплив чинить програма з управління інноваційними проектами як системний інструмент управління відкриттями, спрямований на спостереження за процесом реалізації проектів відповідно до поставлених планів, бюджетів і ухвалених рішень на цій основі. Результати виконання такої програми забезпечують проведення аналізу та контролю процесу реалізації інноваційних проектів підприємства. Встановлено, що з метою створення умов для підвищення ефективності інноваційної діяльності реалізація таких програм передбачає необхідність впровадження проектних організаційних структур матричного типу із залученням облікового персоналу.

Обґрунтовано доцільність впровадження цільових структур для управління інноваційними проектами на базі структурних підрозділів підприємства та залучення підрядників, зокрема іноземних партнерів. Змінені умови здійснення інноваційної діяльності підприємства та відсутність теоретичних напрацювань і практичних розробок щодо управління нею зумовили необхідність забезпечення належного організаційного та методологічного обґрунтування функцій бухгалтерського обліку та аналізу у їх взаємозв'язку з функціями планування, контролю і регулювання щодо інноваційної діяльності підприємства. Обґрунтовано, що забезпечення комплексного управлінського циклу щодо інноваційної діяльності на підставі показників внутрішньої звітності можливе за рахунок використання матричного способу до управління, що передбачає створення відповідних підрозділів, на які покладається завдання виконання всіх етапів інноваційного процесу: від оцінки наукового потенціалу до впровадження в практику або продажу інноваційного продукту (рис. 2).

Примітки: вісь X – підрозділи, які безпосередньо здійснюють господарську діяльність; вісь Y – функції управління; вісь Z – рівні управління

Рис. 2. Матрична модель процесів управління

Для дієвого управління інноваційною діяльністю в підрозділі проектного матричного типу зосереджується персонал відповідної спеціалізації, залучений до нього з інших структурних підрозділів на період здійснення інноваційного проекту. Необхідною умовою є залучення облікових працівників.

З метою забезпечення реалізації стратегії розвитку підприємства та країни в цілому в частині інноваційної складової сформовано науково обґрунтовану основу розвитку теоретичних і методологічних засад бухгалтерського обліку й економічного аналізу як інформаційної основи управління інноваційною діяльністю підприємств.

У другому розділі **“Концептуальні засади організації системи бухгалтерського обліку в управлінні інноваційною діяльністю”** досліджено можливості та методологічні підходи організації системи обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційною діяльністю, визначено напрями розвитку теоретично-організаційних положень бухгалтерського обліку та удосконалення методики облікового відображення витрат інноваційної діяльності з урахуванням зарубіжного досвіду.

2.1 Політика суб'єктів господарювання у сфері інноваційної діяльності впливає через інструменти оновлення асортименту продукції або технології виробництва на ефективність використання ресурсів підприємства. Зокрема, низький рівень продуктивності праці в Україні (річний виробіток одного працівника за рік складає близько 9000 дол. США), порівняно з США, Канадою, Швейцарією, Японією, де річний виробіток від 41000 до 51000 дол. США, передбачає необхідність наукового пошуку напрямів розвитку інформаційного забезпечення системи управління інноваційною діяльністю, передусім щодо розробки оптимального підходу до складових організації бухгалтерського обліку підприємства.

Для організації бухгалтерського обліку інноваційної діяльності на рівні суб'єкта господарювання в межах існуючої інтеграції наук запропоновано здійснити розробку інформаційних моделей інноваційної діяльності на основі кібернетичних законів необхідної різноманітності та інтеграції функцій управління.

Встановлено, що забезпечення ефективного управління інноваційною діяльністю на рівні організації обліку передбачає: 1) побудову організаційної структури управління й облікового персоналу, зокрема; 2) розробку бухгалтерських (і планових) інформаційних моделей економічних об'єктів – процесів, витрат і джерел їх покриття тощо природному складу й внутрішньому змісту об'єктів інноваційної діяльності; 3) забезпечення комплексного системного управління економічними об'єктами за рахунок поєднання персоналу різної функціональної спеціалізації в центрах управління інноваційними процесами.

Обсяг робіт облікового персоналу залежить від наявності окремого центру відповідальності за інноваційну діяльність або використання послуг вітчизняних та іноземних контрагентів. Реалізація наведених пропозицій передувала розробці інформаційних моделей інноваційного процесу.

Розроблено рекомендації щодо обґрунтування правового статусу бухгалтерів в організаційних структурах проектного типу, зокрема, визначено, що на спеціаліста обліково-аналітичного профілю доцільно покласти такі обов'язки: розробка кошторису витрат проекту; оперативний і поточний контроль відхилень фактичних витрат від кошторису; участь у розробці технічної документації в частині показників виробничих норм і технологічної собівартості нової продукції; розробка планової калькуляції для визначення ціни та наступного планування витрат на виробництво масової (серійної) продукції; проведення економічного аналізу ефективності інноваційної діяльності; визначення на стадії розробки нового виробу підходу та участь у розробці методик планування, обліку і калькулювання нового виробу як інноваційного продукту.

Відсутність достовірної та своєчасної інформації про показники інноваційної діяльності, яка відрізняється за змістом витрат від інших витрат підприємства, зумовлює неефективне управління такою діяльністю і зростання нерационального використання ресурсів підприємства.

2.2. Забезпечення досягнення ефективності інноваційної діяльності передбачає необхідність створення відповідних підрозділів проектного матричного типу, на які покладається завдання виконання всіх етапів інноваційного процесу – від оцінки наукового потенціалу до впровадження в практику або продажу інноваційного продукту (табл. 1). Обов'язки працівників таких підрозділів розподіляються з урахуванням повноважень бухгалтерської служби та необхідності взаємодії з нею на період здійснення інноваційного проекту.

Таблиця 1. Етапи досліджень і розробок, що підлягають відображенню в системі бухгалтерського обліку

<i>Дослідження</i>	<i>Розробка</i>
Дослідження, спрямовані на одержання нових знань (лабораторні дослідження, спрямовані на отримання нових знань, пошук варіантів застосування отриманих даних)	Перетворення нових та існуючих знань в план або модель нового продукту, технологічного процесу, поліпшення існуючого продукту (формулювання концепції і проектування альтернатив для створення можливого продукту або технологічного процесу, створення дослідного зразка і випробування в дослідній установі)
<i>Результат</i>	
Науковий результат (нові знання, розуміння існуючих на більш високому рівні)	1. Науково-прикладний результат 2. Створення нематеріального активу

2.3 Для організації бухгалтерського обліку витрат інноваційної діяльності з урахуванням потреб управління нею на рівні суб'єкта господарювання необхідна їх науково обґрунтована класифікація як основа визначення методичних підходів відображення витрат на бухгалтерських рахунках і їх розподілу за об'єктами інноваційної діяльності. Виходячи з цього, класифіковано витрати інноваційної діяльності: за окремими сферами діяльності, за етапами інноваційного процесу, учасниками створення інноваційного продукту, за економічними елементами, за характером витрат, за порівнянням нового виробу з аналогами, що дозволяє здійснити

конструкцію інформаційної моделі в частині облікового забезпечення щодо витрат інноваційної діяльності, пов'язаних з розробкою інноваційного продукту.

Удосконалено класифікацію інноваційних процесів в частині доповнення ознакою за окремими сферами діяльності: 1) товарна інновація (виробництво нового виду продукції), 2) технологічна інновація (розробка нового методу виробництва), 3) ринкова інновація (формування нового ринку товарів і послуг), 4) маркетингова інновація (освоєння нових джерел постачання ресурсів), 5) управлінська інновація (реорганізація структури управління), що є теоретичною базою розробки інформаційних моделей в частині витрат, доходів і фінансових результатів інноваційної діяльності.

2.4 Запропоновано методика бухгалтерського обліку витрат інноваційної діяльності підприємства, сформована на основі якої бухгалтерська інформація дозволяє оцінити стан і результати інноваційної діяльності, її технічний та соціально-економічний ефект.

Окремому врегулюванню на рівні облікової політики підприємства підлягають об'єкти, що виникають у результаті інноваційної діяльності, а також методика їх облікового відображення.

Розроблені засади організації обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційною діяльністю розкривають складові облікової політики підприємства щодо бухгалтерського відображення об'єктів інноваційної діяльності: методологічну, технічну, методичну, організаційні аспекти роботи облікового персоналу й забезпечує розробку інформаційних моделей щодо інноваційного процесу.

У третьому розділі **“Методологія формування обліково-аналітичної інформації про інноваційну діяльність”** розкрито облікове забезпечення розробки та впровадження інноваційних проектів, форм виробництва інноваційних продуктів, розвинуто методологічні засади складання і подання управлінської звітності з інноваційної діяльності.

3.1. Своєчасна підготовка достовірної інформації з необхідним управлінському персоналу рівнем деталізації за ресурсами та видами діяльності, управління якими здійснюється, обумовлена високим рівнем організації процесу підготовки такої інформації. Прийняття рішень в частині здійснення інновацій та їх використання в господарському процесі базується на даних бухгалтерського обліку. У зв'язку з цим, теоретично обгрунтовано рівні та напрями організації бухгалтерського обліку інноваційної діяльності з урахуванням особливостей операцій інноваційної діяльності (форм їх розробки та впровадження (матеріально-речова форма, нові технології, послуги) за групами господарських операцій (з розробки нової продукції (технологій, послуг); експлуатації та продажу). Зокрема, визначено методологічну (окреслено об'єкти, функції та завдання бухгалтерського обліку, що виникають у зв'язку з інноваційною діяльністю), технічну (передбачено форми внутрішньої бухгалтерської документації, зокрема звітності про стан і результати інноваційної діяльності), методичну (в частині класифікації і методик розподілу витрат інноваційної діяльності та калькулювання вартості інноваційного продукту) складові облікової політики, а також організаційні аспекти роботи облікового

персоналу. Це забезпечує єдність облікових процедур під час відображення об'єктів інноваційної діяльності та, відповідно, створює всі необхідні умови для здійснення своєчасного контролю використання ресурсів для інноваційної діяльності, а також впливу на її результати.

3.2. Практичний досвід діяльності вітчизняних підприємств показав, що облікове відображення інновацій відбувається за такими напрямками: капітальні інновації в оновлення основних засобів або створення нематеріальних активів (12 % з 40 досліджуваних промислових підприємств України); оборотні інновації у створення нових видів готової продукції, товарів, робіт і послуг (38 %); у складі витрат майбутніх періодів (7 %). Однак відсутній єдиний підхід до виділення об'єктів бухгалтерського обліку, які обумовлені інноваційною діяльністю.

Для бухгалтерського відображення інноваційних продуктів для здійснення подальшого планування, контролю і аналізу виокремлено об'єкти бухгалтерського обліку в частині необоротних і оборотних активів, витрат (рис. 3), що за умови відповідної організації аналітичного обліку дозволяє формувати достовірну та повну інформацію про витрати й результати інноваційної діяльності, сприяє підвищенню ефективності її здійснення.

Примітка: – об'єкти бухгалтерського обліку

Рис. 3. Об'єкти бухгалтерського обліку інноваційної діяльності

3.3 Одним з факторів відсутності або неефективної інноваційної діяльності підприємств є неусвідомлення керівництвом наслідків фізичного або морального старіння матеріально-технічної бази та асортименту продукції (товарів, робіт, послуг). Необхідність активізації інноваційного інвестування наукових розробок та забезпечення результативності інноваційної діяльності вимагає наявності достовірних даних про інноваційну діяльність підприємства з метою управління нею.

Запропоноване впровадження внутрішньої бухгалтерської документації (первинних документів, облікових реєстрів, звітності) щодо процесів матеріально-технічного забезпечення інноваційної діяльності сприяє виконанню інноваційного проекту та управлінню ним, формує елементи інформаційної бази для управління. Ведення бухгалтерського обліку інноваційної діяльності в розрізі визначених показників ґрунтується на основі документів з накопичення витрат інноваційної діяльності. Запропоновано форми калькуляційних листів, які узагальнюють понесені інноваційні витрати. Такий підхід дозволяє визначити, як зміняться витрати при виключенні будь-яких стадій технологічного процесу і зміні номенклатури продукції, що виготовляється. Однією з основних проблем при впровадженні післяопераційної калькуляції є визначення фактичних витрат матеріальних і енергетичних ресурсів, пов'язаних з виробництвом окремих продуктів і операцій. Така проблема може бути вирішена шляхом об'єднання післяопераційної калькуляції і елементів методу калькулювання стандарт-костингу.

Впровадження системи післяопераційної калькуляції в комплексному виробництві передбачає: 1) виділення технологічних операцій – об'єктів витрат; 2) визначення переліку витрат, що відносяться до кожної з операцій (у розрізі окремих статей – сировина, матеріали, паливо тощо); 3) встановлення норм витрачання матеріалів і енергетичних ресурсів на здійснення окремих операцій.

Визначено зв'язок калькуляційних листів з кошторисною документацією (висвітлено види кошторисів за інноваційними проектами), а також запропонованими формами внутрішньої звітності, які є основою стимулювання подальшої інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. З метою вироблення єдиного формату підготовки інформації про стан і результати інноваційної діяльності розроблено комплект форм внутрішньої звітності: накопичені відомості за структурними підрозділами, центрами відповідальності, видами та групами інноваційної продукції, статтями бюджету; зведення – короткі відомості про діяльність підрозділу, що займається розробкою, виробництвом або впровадженням інноваційної продукції, на конкретну дату; підсумкові звіти – відомості про результати діяльності підприємства в цілому і його структурних підрозділів за певний період.

З метою деталізації інформації про результати роботи всіх рівнів управління інноваційною діяльністю пропонується складати конкретизовану звітність (за центрами відповідальності), на її основі – зведену внутрішню звітність підприємства. Обґрунтованим вважається підхід, за якого внутрішня звітність

складається на кожному рівні інноваційної діяльності (у відділах капітального інвестування, постачання, виробництва, управління); за даними звітності створюються передумови організації повного управлінського циклу інноваційної діяльності (за схемою: аналіз даних попередніх інноваційних проектів або ресурсного потенціалу підприємства, розробка нормативів і кошторисів, облік фактичних результатів здійснення інноваційної діяльності, контроль відхилень); показники внутрішньої звітності забезпечують кординацію виконавчих та управлінських підрозділів підприємства, узагальнення планової, бухгалтерської та аналітичної інформації.

Запропоновані напрями розвитку методології бухгалтерського обліку на підставі виділення об'єктів бухгалтерського обліку, пов'язаних з інноваційною діяльністю підприємства, розкривають облікові процеси за елементами його методу та забезпечують формування достовірної, своєчасної та повної інформації для управлінського персоналу підприємства.

У четвертому розділі **“Бухгалтерські інформаційні моделі інноваційних процесів: проблеми, можливості та шляхи розв'язання”** досліджено облікове забезпечення управління інноваційною діяльністю на основі розроблених моделей та виділення інформації за відповідними процесами, визначено можливі напрями удосконалення методології бухгалтерського обліку інноваційної діяльності.

Основою ефективного управління інноваційною діяльністю є належне інформаційне забезпечення, сформоване на основі обґрунтованого методологічного підходу. Надати відповідну інформацію призначена система бухгалтерського обліку. Інноваційна діяльність вимагає розробки оптимальної методики її бухгалтерського обліку на основі визначення особливостей інформаційного забезпечення процесу управління такою діяльністю.

З метою удосконалення системи управління на рівні підприємств сформульовано вимоги до інформації, що формується у внутрішньому середовищі (оперативність, повнота інформації, врахування персональної відповідальності менеджера за ухвалення рішень в конкретній області, забезпечення виявлення вузьких місць всередині підприємства, забезпечення оцінки впливу змін зовнішнього середовища на діяльність підприємства, чітка ідентифікація витрат, пов'язаних з відповідними інноваційними проектами).

Аналіз положень нормативних документів – Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій і П(С)БО 16 “Витрати”, – що покладені в основу організації системи бухгалтерського обліку витрат діяльності взагалі та інноваційної зокрема, а також результатів дослідження даних питань попередниками дозволив виявити розбіжності в підходах до накопичення, розподілу та покриття витрат на інноваційну діяльність. Наявність неврегульованих питань призводить до неналежного облікового забезпечення управління формуванням витрат інноваційної діяльності.

З метою забезпечення безперебійного фінансування інноваційної діяльності

теоретично обґрунтовано необхідність створення і використання фонду інноваційного розвитку покриття витрат на інновації за такими напрямками: 1) НДДКР, що виконується відповідно до завдань загальнодержавних і галузевих програм; 2) науково-технічні проекти найважливіших розробок з соціальних проблем і створення нових технологій, машин і матеріалів, включених до Економічної програми Уряду країн-учасників СНД; 3) роботи з технологічної підготовки виробництва, пов'язаних з освоєнням принципово нових видів наукоємної продукції. Джерела формування фонду визначаються з урахуванням специфіки діяльності підприємства за рахунок: 1) витрат виробництва; 2) витрат майбутніх періодів; 3) нерозподіленого прибутку.

Досліджено можливі варіанти використання чинних і формування нових джерел покриття витрат інноваційної діяльності і запропоновано як пріоритетний підхід, що передбачає віднесення: 1) витрат, пов'язаних з освоєнням нової продукції, – на собівартість виробу чи реалізації; 2) витрат зі створення продукту у вигляді нематеріальних активів – на їх первісну вартість; 3) інших поточних витрат інноваційної діяльності – на зменшення фонду інноваційного розвитку; 4) витрат на завершені етапи розробки, що є предметом продажу, – на собівартість реалізації.

У розвиток вказаних питань представлено моделі облікового відображення операцій зі створення та використання фонду відповідно до його цільового призначення. Дослідження дозволили виявити, що інформаційні моделі витрат неадекватні дійсному складу самих витрат за їх цільовим призначенням і змістом, що унеможливує відокремити витрати за окремими видами діяльності, а всередині них – за окремими напрямками, підвидами. В теорії існують моделі витрат, однак вони не враховують особливостей необхідності розподілу витрат інноваційної діяльності, що ускладнює її планування, контроль, аналіз ефективності.

З метою розв'язання проблеми наведено концептуальні положення прийняття управлінських рішень відносно інноваційних проєктів, розроблено сукупність інформаційних бухгалтерських моделей: 1) модель формування активів і пасивів у зв'язку з організацією нових підприємств і виробничих підрозділів з новітнім рівнем техніки, технології, організації виробництва та управління; 2) модель придбання (власної розробки) нематеріальних активів; 3) модель створення принципово нових зразків продукції та їх модифікацій; 4) модель розробки нових або більш досконаліх систем організації виробництва та управління; 5) модель поточних витрат інноваційного характеру, що виникають в основних сферах діяльності; 6) модель витрат і доходів спільної інноваційної діяльності підприємства та його вітчизняних (зарубіжних) партнерів.

Розробки дозволяють, по-перше, відображати матеріальне забезпечення інноваційних процесів, відповідно до їх класифікації, та результати, по-друге, використовувати відповідні результати як інноваційний продукт у системі поточного обліку й калькулювання планової та фактичної собівартості виробництва масової (серійної) продукції.

У розроблених інформаційних моделях витрат і методиці їх формування, що є

інноваційною продукцією, усунуто недоліки облікового відображення та розподілу інноваційних витрат завдяки дотриманню ряду вимог, підпорядкованих принципу адекватності моделей самому об'єкту. Зокрема, запропоновано: 1) впровадити систему синтетичних і аналітичних рахунків для облікового відображення прямих і непрямих витрат окремих сфер діяльності, що виділені в класифікації інноваційних процесів; 2) в організаційних структурах, де безпосередньо відбуваються господарські процеси, використовувати єдину методику планування та обліку витрат діяльності; 3) уточнити процедури визначення бази й розподілу непрямих витрат у сфері виробництва.

Комплексність і складність інноваційної діяльності визначає вибір методу розподілу непрямих витрат, який залежить від номенклатури виробництва, тривалості періоду підготовки та освоєння нових видів продукції, джерел фінансування витрат інноваційної діяльності. Варіант списання витрат інноваційної діяльності на собівартість продукції підприємство обирає самостійно, виходячи з умов діяльності та специфіки інноваційного продукту. Прийняте власниками рішення закріплюється в положеннях облікової політики підприємства.

Якісно нові інформаційні можливості створює доповнення класу 9 “Витрати діяльності” чинного Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій синтетичним рахунком “Витрати інноваційної діяльності”, на якому передбачається відображення сукупних витрат даної сфери, з такими субрахунками:

1. Придбання (створення) прогресивних видів техніки.
2. Придбання (створення) прогресивних технологій.
3. Розробка нових видів продукції та їх модифікацій.
4. Розробка прогресивних систем організації виробництва та управління.
5. Придбання (створення) нематеріальних активів.

У загальній методиці планування, обліку, контролю і калькулювання собівартості продукції передбачено та розроблено окремих розділ щодо порядку побудови інформаційних моделей інноваційної діяльності підприємства, що суттєво розширює її можливості.

Застосування в господарській практиці запропонованих інформаційних бухгалтерських моделей щодо методики обліку інноваційних проектів і витрат, необхідних для їх реалізації, дозволить здійснювати оперативне та стратегічне управління інноваційною діяльністю підприємства на основі достовірної інформації.

У п'ятому розділі **“Вдосконалення методології аналізу інноваційної діяльності для прийняття управлінських рішень”** сформульовано мету та завдання аналізу інноваційної діяльності, поглиблено класифікацію аналізу як функції управління, визначено проблеми, що існують в його організації, розглянуто основні напрями застосування аналітичних методів у сфері інновацій, розроблено рекомендації щодо кількісної оцінки проектного ризику в сфері інновацій.

Зростання обсягу інвестицій у сферу науки та інноваційної діяльності передбачає наявність відповідної інформаційної бази, зокрема, в розрізі показників економічного аналізу. В результаті дослідження набули розвитку наукові результати попередників щодо мети та основних завдань економічного аналізу інноваційної діяльності. Виходячи з її характеру і цілей, визначено, що мета інноваційного аналізу полягає в об'єктивній оцінці інноваційних проектів з точки зору їх ефективності, узгодженості з тактичними й стратегічними цілями діяльності підприємства.

Завданнями аналізу інноваційної діяльності є: визначення відповідності фінансового стану підприємства цілям його інноваційного розвитку; оцінка можливостей інноваційного розвитку з усієї сукупності факторів; обґрунтування вибору інноваційних проектів; оцінка показників інноваційної діяльності; виявлення резервів фінансування інновацій; оцінка впливу інноваційних рішень на фінансові результати діяльності підприємства.

Встановлено, що організаційна відокремленість персоналу, який займається плануванням, від облікового персоналу суттєво знижує дієвість економічного аналізу, оскільки планова та бухгалтерська інформація як база для аналізу неузгоджені. Розв'язання проблеми вбачається в організаційному поєднанні функціонального персоналу як у центрах управління процесами окремих сфер діяльності, так і на рівні адміністрації підприємства, тобто на обох рівнях управління.

Обґрунтовано, що визначальною складовою аналізу інноваційної діяльності є технічний аналіз проекту, що дає відповідь на питання: як виробляти і з якими витратами. Його основні етапи пов'язані з вибором місця реалізації проекту, збільшенням масштабів виробництва, технологією, обладнанням, інфраструктурою, організацією підготовки й здійснення проекту, підготовкою та освоєнням виробництва, забезпеченням якості, розрахунком витрат на здійснення проекту, матеріально-технічним забезпеченням, поточними витратами. Інформаційною базою для проведення економічного аналізу інноваційного проекту є насамперед його бізнес-план (форму та зміст даного документа запропоновано згідно з основними рисами та особливостями інноваційного проекту). На даному етапі аналізу визначається рівень виконання запланованих показників, що ґрунтується на розрахунку показників чистої приведеної вартості (NPV) грошових потоків інноваційного проекту та їх вірогідності в кожній економічній ситуації. Форму розрахунку та визначені у процесі дослідження показники впроваджено на промислових підприємствах України. Приклад розрахунку для інноваційного проекту ТзОВ "Кримський електротехнічний завод "Сатурн" з виробництва електродвигунів постійного струму наведено в табл. 2.

Оцінка грошових потоків для кожної можливої ситуації фахівцями фінансово-економічних підрозділів підприємства з урахуванням показників чистої приведеної вартості (NPV) грошових потоків інноваційного проекту без проведення або з урахуванням результатів маркетингових досліджень (9570 і 9578 тис. грн.,

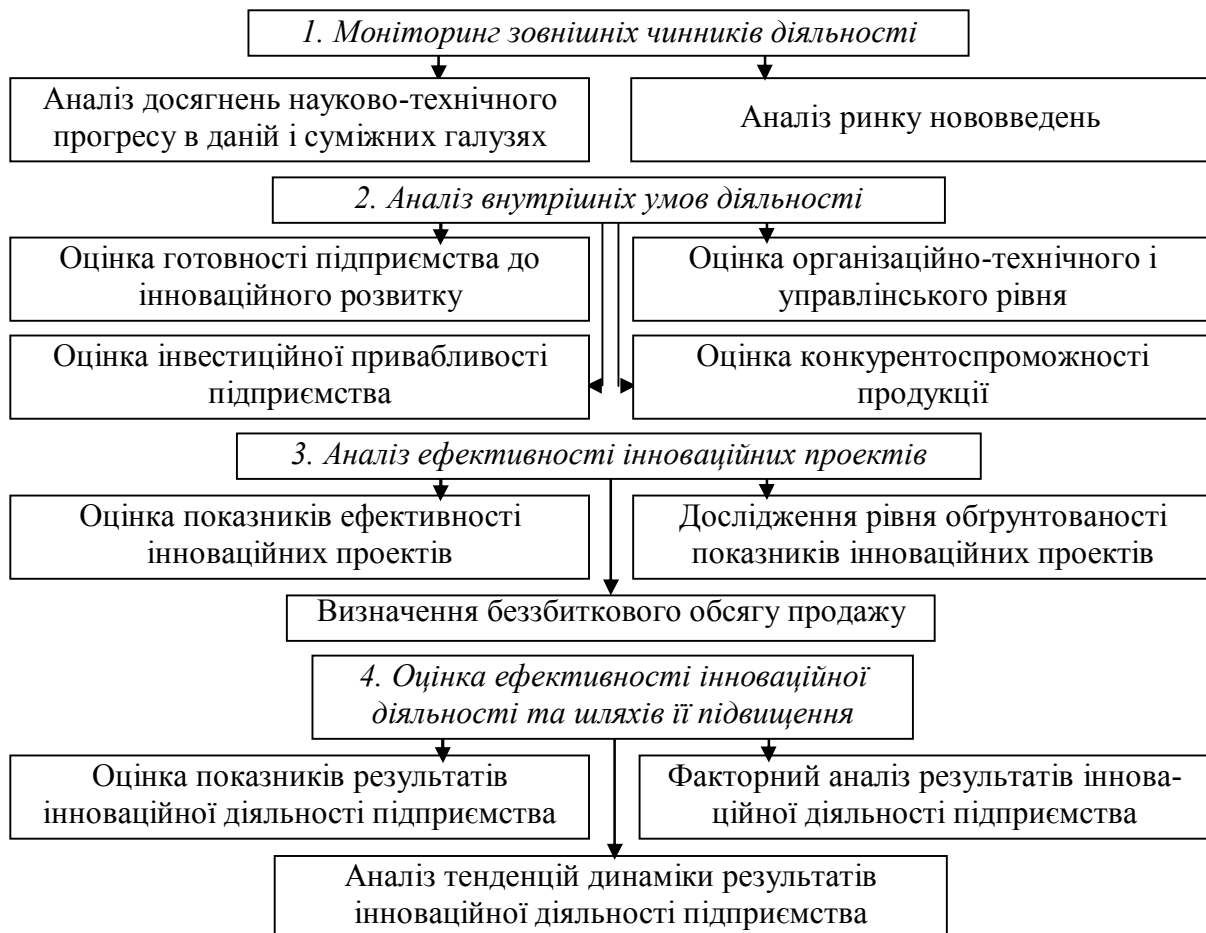
відповідно) в економічній ситуації, що склалася, дозволила прийняти рішення щодо самостійного просування підприємством на ринку електродвигунів постійного струму як інноваційного продукту.

Таблиця 2. Розрахунок показників чистої приведеної вартості (NPV) грошових потоків інноваційного проекту для ТзОВ “Кримський електротехнічний завод “Сатурн”, тис. грн.

Прогнозований рівень попиту	Рішення приймаються без проведення маркетингових досліджень		Рішення приймаються з урахуванням результатів маркетингових досліджень			
	альтернативні рішення		Сприятлива ситуація на ринку (0,55)		Несприятлива ситуація на ринку (0,45)	
			альтернативні рішення		альтернативні рішення	
	продати іншому підприємству	продати самостійно	продати іншому підприємству	продати самостійно	продати іншому підприємству	продати самостійно
Високий	+6120	+20400 (0,5)	+7625	+17000 (0,75)	+1725	+17000 (0,2)
Середній	+6120	+9600 (0,2)	+7625	+3475 (0,2)	+1725	+17000 (0,75)
Низький	+6120	+8500 (0,5)	+7625	+10400 (0,05)	+1725	+17000 (0,05)

У результаті дослідження підходів, які доцільно застосувати в оцінці відповідності внутрішніх і зовнішніх можливостей інноваційного розвитку підприємства, рекомендовано використовувати в передпроектних оцінках ризику методи аналізу інвестиційної чутливості, рівня безбитковості, ймовірності розподілів, імітаційних моделей, “дерева рішень”, стандартних рішень, коефіцієнтів варіацій.

З метою забезпечення комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності розроблено модель економічного аналізу (рис. 4).

Рис. 4. Модель економічного аналізу ефективності інноваційної діяльності

Застосування узагальненої послідовності аналітичних дій сприяє повній об'єктивній оцінці стану ресурсного забезпечення та результатів здійснення інноваційної діяльності з можливістю використання отриманих даних для подальшого планування господарських операцій та їх фінансування на підприємстві в цілому.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено підходи до розв'язання проблем теорії, методології і організації бухгалтерського обліку та економічного аналізу як інформаційних систем, що забезпечують управління інноваційною діяльністю промислових підприємств. Запропоноване вирішення проблем сприяє удосконаленню практики бухгалтерського обліку та економічного аналізу інноваційної діяльності підприємств на основі розробки комплексу системних організаційних і методологічних рішень. Дослідження теорії і методології бухгалтерського обліку та аналізу інноваційної діяльності підприємств дозволили зробити такі висновки й пропозиції:

1. Перехід України до інноваційної моделі розвитку є невід'ємною умовою входження на рівних умовах в світову економічну систему та водночас ускладнюється відсутністю належної інформаційної бази системи управління економічними, в тому числі інноваційними процесами підприємства, без яких неможлива реалізація функцій планування, контролю, регулювання, а отже, цілісність управлінського процесу в цілому. Запропоновано трактування інноваційної діяльності (як процесу, спрямованого на пошук можливостей інтенсифікації виробництва і задоволення суспільних потреб в конкурентоспроможних товарах і послугах на основі використання науково-технічного й інтелектуального потенціалу), що враховує зміну завдань і принципів інноваційної діяльності в господарському середовищі та економічну основу створення і використання інноваційного продукту. Обґрунтовано, що функції бухгалтерського обліку та економічного аналізу в своїй взаємозалежності й зв'язку з іншими функціями управління утворюють нерозривний управлінський цикл у просторі й часі та повинні бути підпорядковані цілям системи управління інноваційною діяльністю, яка охоплює різні сфери діяльності підприємства, що надає можливість забезпечити технічний і соціально-економічний ефект інновацій.

2. Невідповідність системи управління інноваційною діяльністю вітчизняних суб'єктів господарювання Стратегії розвитку України до 2020 р. спричинена нерозвиненістю організаційних форм управління такою діяльністю. Інноваційна діяльність може здійснюватися в спеціальних підрозділах цільової спрямованості, на які покладається виконання всіх етапів інноваційного процесу, з достатнім рівнем ефективності за умови відповідного обліково-аналітичного забезпечення. Належну інформаційну спрямованість бухгалтерського обліку на забезпечення системи управління інноваційною діяльністю підприємств, зокрема в частині інноваційних програм щодо управління інноваційними проектами, оновлення асортименту продукції, удосконалення або розробки нової технології виробництва, забезпечує дотримання вимог до залучення бухгалтерів до функціонування центрів управління

інноваційними процесами шляхом відповідної децентралізації структури бухгалтерської служби для набуття бухгалтерським обліком оперативності й достовірності відображення інноваційної діяльності та інтеграції обліку з аналізом, контролем і плануванням.

3. Відсутність належного ефекту інноваційної діяльності підприємств спричинена недосконалістю організації й методології бухгалтерського обліку та економічного аналізу у їх взаємозв'язку з функціями планування, контролю і регулювання щодо інноваційної діяльності підприємства як окремої сфери, виокремленої в просторі у зв'язку з її винятковою специфікою, та витратами, пов'язаними з її здійсненням. Розробку внутрішньої звітності для управління з метою забезпечення комплексного управлінського циклу щодо інноваційної діяльності слід виконувати на основі матричного способу, який нині системно не використовується суб'єктами господарювання через відсутність теоретичних напрацювань і практичних розробок. Обґрунтовано концептуальні положення застосування матричного способу, які покладено в основу розробки теорії та методології бухгалтерського обліку й аналізу інноваційної діяльності для забезпечення дієвого управління нею.

4. В межах інтеграції наук запропоновано здійснити розробку інформаційних моделей інноваційної діяльності на основі кібернетичних законів з урахуванням необхідності інтеграції функцій управління. Визначено, що в частині управління інноваційною діяльністю побудова організаційної структури управління, й облікового персоналу зокрема, розробка бухгалтерських (і планових) інформаційних моделей економічних об'єктів – процесів, витрат і джерел їх покриття тощо мають бути адекватними природному складу та внутрішньому змісту об'єктів інноваційної діяльності, а також необхідне комплексне системне управління економічними об'єктами за рахунок поєднання персоналу різної функціональної спеціалізації в центрах управління інноваційними процесами. Така пропозиція дозволила розробити інформаційні моделі інноваційного процесу та рекомендації щодо правового статусу бухгалтерів в організаційних структурах проектного типу.

5. Невідображення в бухгалтерському обліку об'єктів, пов'язаних з інноваційною діяльністю, спричиняє відсутність інформації для управління такою діяльністю. З урахуванням економічної сутності інноваційної діяльності визначено дію принципів бухгалтерського обліку в умовах інноваційної діяльності, що розвиває теоретичні засади методології бухгалтерського обліку. Розроблене теоретичне забезпечення процедур визнання інноваційних продуктів як об'єктів бухгалтерського обліку в частині розкриття порядку та умов визнання об'єктів, документування господарських операцій зі створення і використання інноваційних продуктів, оцінки та калькулювання витрат, пов'язаних з інноваційними проектами, відображення на рахунках бухгалтерського обліку та звітності, сприяє оптимізації планування, контролю і економічного аналізу.

6. Невідповідність методології бухгалтерського обліку інноваційної діяльності потребам управління нею на рівні суб'єкта господарювання зумовлює проблеми в

інформаційному забезпеченні управління. Запропонована методика бухгалтерського обліку витрат, пов'язаних з інноваційною діяльністю підприємства, розкриває облікові процеси за елементами його методу (удосконалено методичні підходи до бухгалтерського відображення витрат інноваційної діяльності в частині їх відповідного розподілу у випадках: освоєння нової продукції – на собівартість виробу чи реалізації; створення продукту у вигляді нематеріальних активів – на їх первісну вартість; інших поточних витрат інноваційної діяльності – на зменшення фонду інноваційного розвитку; витрат на завершені етапи розробки, що є предметом продажу, – на собівартість реалізації) і дозволяє сформулювати достовірну й повну інформацію про перебіг і результати інноваційних процесів і синхронізувати інформаційні потоки для оцінки технічного та соціально-економічного ефекту інноваційної діяльності. Доповнено та уточнено методику бухгалтерського обліку витрат на розробку та реалізацію інноваційних проектів за рахунок оптимізації рахунків бухгалтерського обліку витрат і доповнення чинного Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій рахунком “Витрати інноваційної діяльності” з відповідними субрахунками для накопичення масиву інформаційних даних про витрати інноваційного характеру.

7. Недостатній рівень забезпеченості управлінців достовірною, своєчасною, повною та деталізованою інформацією про інноваційну діяльність спричиняє її нерегульованість. Класифікація інноваційних процесів стала базою для розробки розрізів аналітичного обліку, формування інформації відповідно до яких дозволить оперативно втручатися в хід таких процесів для усунення відхилень від прогнозованих вартісних показників. У зв'язку з цим, удосконалено класифікацію інноваційних процесів в частині доповнення ознакою за відношенням інноваційних процесів до окремих сфер діяльності (товарна, технологічна, ринкова, маркетингова та управлінська інновації), що забезпечило визначення складових інформаційних моделей в частині витрат, доходів і фінансових результатів інноваційної діяльності.

8. Організація бухгалтерського обліку визначається особливостями створення, визнання, зміни його об'єкта. З метою теоретичного обґрунтування складових організації бухгалтерського обліку інноваційної діяльності встановлено, що початковою умовою здійснення інноваційної діяльності є власність на інтелектуальний продукт як результат праці окремих наукових колективів, проведення численних дослідів із застосуванням сучасних засобів і методів за рахунок інтеграції персоналу з планування, обліку, контролю, аналізу в центрах здійснення інноваційних процесів для створення комплексної системи інформаційного забезпечення шляхом розробки методики планування, обліку, контролю та аналізу витрат на масове (серійне) виробництво нового виду продукції. Така методика визначається технологічними та організаційними особливостями підприємства, є невід'ємною частиною технічної документації нового виробу і розглядається як інноваційний продукт (ринкова інновація) з

оприбуткуванням методики у складі нематеріальних активів. Визначено складові облікової політики підприємства в частині об'єктів інноваційної діяльності: методологічну (об'єкти, функції та завдання бухгалтерського обліку), технічну (форми внутрішньої бухгалтерської документації), методичну (класифікація і методика розподілу витрат інноваційної діяльності та калькулювання вартості інноваційного продукту), організаційні аспекти роботи облікового персоналу.

9. Недосконалість методології бухгалтерського обліку інноваційних продуктів зумовлює проблеми в здійсненні планування, аналізу й контролю результатів такої діяльності. Для забезпечення раціональної організації бухгалтерського обліку виокремлено об'єкти обліку в частині необоротних і оборотних активів (витрати капітального характеру, витрати на дослідження і розробки щодо створення нових видів готової продукції (товарів, робіт, послуг), інноваційний продукт, витрати на інноваційну інфраструктуру підприємства), що дозволяє формувати достовірну й повну інформацію про результати інноваційної діяльності та сприяє підвищенню ефективності її здійснення.

10. Відсутність технічного та соціально-економічного ефекту інноваційної діяльності суб'єктів господарювання спричинена відсутністю відповідного інформаційного забезпечення управління інноваційною діяльністю. Розкрито порядок застосування елементів методу бухгалтерського обліку для виконання інформаційної функції обліковою системою при відображенні інноваційної діяльності. Зокрема, розвинуто звітність як елемент методу бухгалтерського обліку в частині побудови системи внутрішньої звітності щодо процесів матеріально-технічного забезпечення інноваційної діяльності; виконання інноваційного проекту; управління інноваційним проектом. Розроблено сукупність звітних форм, які узагальнюють і відображають показники стану та результатів інноваційної діяльності. Визначено розрізи ведення бухгалтерського обліку інноваційної діяльності для забезпечення оперативного формування достовірної внутрішньої звітності для подальшого використання в процесі управління даною сферою господарської діяльності.

11. З метою підвищення ефективності управління інноваційною діяльністю удосконалено інформаційне забезпечення за рахунок формування вимог до внутрішньої звітності щодо механізму мобілізації інноваційної діяльності, що передбачає проведення систематичної роботи, спрямованої на моніторинг ринкової кон'юнктури, дослідження джерел інноваційних можливостей, виявлення перспективних інновацій, готових до практичного використання, ухвалення рішень з їх реалізації шляхом внесення змін до асортименту продукції, яку випускає підприємство. Наявність аналітичної оперативної інформації щодо інноваційного процесу дозволяє своєчасно вживати контрольні заходи з метою підвищення ефективності процесу створення нового продукту. Для удосконалення системи управління на рівні підприємств сформульовано вимоги (оперативність, повнота інформації, врахування персональної відповідальності менеджера за ухвалення рішень у певній сфері, забезпечення виявлення порушень всередині підприємства,

забезпечення оцінки впливу змін зовнішнього середовища на діяльність підприємства, чітка ідентифікація витрат, пов'язаних з відповідними інноваційними проектами).

12. Господарська діяльність вимагає постійного забезпечення господарськими засобами, які б відповідали вимогам часу та рівню технічного й технологічного розвитку суспільства. Відповідність сукупності описаних вимог досягається здійсненням інноваційної діяльності, яка передбачає наявність фінансових ресурсів. Розкрито механізм формування фонду інноваційного розвитку, представленого порядком створення та використання відповідних джерел покриття витрат на інноваційні проекти. Це дозволяє оперативно відображати відповідні ресурси в бухгалтерського обліку та сприятиме безперебійному фінансовому забезпеченню виробництва й реалізації інноваційних продуктів.

13. Управління будь-яким видом діяльності повинне ґрунтуватися на доречній, оперативній й достовірній інформації. Різні напрями інноваційної діяльності передбачають формування відповідної інформації про витрати інноваційної діяльності за центрами відповідальності та наступного відображення в бухгалтерській документації, що стало основою для розробки моделей аналітичного обліку інноваційних процесів на підставі ідентифікації витрат, пов'язаних з відповідними технологічними операціями та інноваційними проектами. Використання методу моделювання дозволило виявити найважливіші особливості та відмінності у відображенні в бухгалтерському обліку різних за своїм змістом і формою господарських операцій, пов'язаних з інноваційною діяльністю підприємства, в частині витрат, джерел їх покриття, інноваційного продукту, доходів і фінансових результатів, та розробити універсальну схему можливих варіантів обліку інноваційних процесів, вибір яких залежить від факторів, що склалися в конкретних умовах реалізації інноваційних проектів суб'єктів господарювання.

14. Відсутність достовірної аналітичної інформації про об'єкти, що складають інноваційну діяльність, знижує ефективність системи управління такою діяльністю. Визначено мету (як об'єктивну оцінку інноваційних проектів з точки зору їх ефективності та узгодженості з тактичними й стратегічними цілями розвитку підприємства) та завдання аналізу, методи розрахунку ризику в передпроектних оцінках інновацій в частині технічного аналізу проекту, що за умови організаційної інтеграції персоналу з планування та бухгалтерського обліку як у центрах управління окремими інноваційними процесами, так і на рівні адміністрації підприємства суттєво підвищує можливості дієвої оцінки та діагностики інноваційної діяльності.

15. З метою підвищення ефективності управління інноваційною діяльністю на етапі прийняття рішення щодо реалізації інноваційного проекту обґрунтовано застосування методів аналізу інвестиційної чутливості, рівня беззбитковості, ймовірності розподілу, імітаційних моделей, "дерева рішень", стандартних рішень, коефіцієнтів варіації, що дозволяє оцінити відповідність можливостей інноваційного розвитку підприємства на етапі аналізу варіантів інноваційних проектів.

16. Обґрунтовано доцільність використання вітчизняними підприємствами з урахуванням особливостей формування інформаційної бази для проведення аналізу інноваційної діяльності розробленої моделі комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності, що передбачає використання комплексу аналітичних показників з визначенням впливу впроваджених інновацій на основні індикатори діяльності: дохід, собівартість і фінансові результати. Для удосконалення методики аналізу інноваційної діяльності в сучасних умовах запропоновано при проведенні комплексного аналізу інноваційної діяльності здійснювати оцінку ризиків в інноваційні проекти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Кантаєва О.В. Бухгалтерський облік і аналіз інноваційної діяльності підприємств: організація і методологія: [монографія] / О.В. Кантаєва. – Житомир: ФОП Кузьмін Дн.Л., 2010. – 424 с. (33,92 друк. арк.).

2. Современная интерпретация сущности инноваций: учетный аспект // Развитие бухгалтерского учета и контроля в контексте европейской интеграции: [монографія] / [Ф.Ф.Бутынец, Г.Г. Кирейцев, Т. Трифонов, О.В. Кантаева и др.]; под общ. ред. Ф.Ф. Бутынца. – Житомир-Краматорск: ЧП “Рута”, 2005. – 588 с. (загальний обсяг 47,4 друк. арк., індивідуально автора 2,1 друк. арк.: досліджено підходи вчених і уточнено термінологію щодо економічної сутності інновацій).

3. Социальные аспекты отражения инноваций в бухгалтерском учете // Бухгалтерский учет, контроль и анализ: социальные ориентиры: Результаты научных исследований проблем бухгалтерского учета и контроля Житомирской научной бухгалтерской школы: [монографія] / [Ф.Ф. Бутынец, Н.М. Малюга, Л.В. Чижевская, О.В. Кантаева и др.]; под общ. ред. [и с предисл.] Ф.Ф. Бутынца. – Житомир: ЖГТУ, 2008. – 484 с. (загальний обсяг 29,9 друк. арк., особисто автора 2,24 друк. арк.: запропоновано модель управління інноваційними процесами на підприємстві).

Статті у наукових фахових виданнях:

4. Кантаева О.В. Методологические аспекты оценки качества аудиторских услуг / О.В. Кантаева // Вісник Житомирського інженерно-технологічного інституту. Серія: економічні науки. – 2001. – № 1 (17). – С. 82-84 (0,24 друк. арк.).

5. Кантаева О.В. Методологические принципы оценки качества процесса бухгалтерского учета и внутреннего контроля. Технический прогресс и эффективность производства / О.В. Кантаева // Вестник Национального технического университета “Харьковский политехнический институт”: сб. науч. трудов. Выпуск 24. – Харьков: НТУ “ХПИ”, 2001. – С. 135-139 (0,40 друк. арк.).

6. Кантаєва О.В. Підстави інноваційних витрат підприємства для досягнення конкурентоспроможності продукції / О.В. Кантаєва // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – 2003. – № 4 (26). – С. 312-316 (0,48 друк. арк.).

7. Кантаева О.В. Развитие инновационных процессов в Украине и их отражение в бухгалтерском учете / О.В. Кантаева, О.В. Конева, О.В. Мережко // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – 2004. – № 3 (29). – С. 65-70 (загальний обсяг 0,64 друк. арк., індивідуально автора 0,21 друк. арк.: розроблено модель відображення інноваційних витрат відповідно до специфіки діяльності промислових підприємств).

8. Кантаева О.В. Дослідження основних підходів до визначення економічної сутності інновацій / О.В. Кантаева // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – 2005. – № 3 (33). – С. 87-99 (0,9 друк. арк.).

9. Кантаева О.В. Про напрямки відображення витрат на дослідження і розробки на рахунках бухгалтерського обліку / О.В. Кантаева // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – 2005. – № 4 (34). – С. 97-105 (0,72 друк. арк.).

10. Кантаева О.В. Вдосконалення методики аналізу інноваційної діяльності для прийняття управлінських рішень / О.В. Кантаева // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – 2006. – № 1 (35). – С. 47-53 (0,56 друк. арк.).

11. Кантаева О.В. Зарубіжний огляд методики проведення аналізу інноваційної діяльності і можливості його використання в Україні / О.В. Кантаева // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – 2006. – № 4 (38). – С. 97-103 (0,56 друк. арк.).

12. Кантаева О.В. Особливості створення організаційних форм виробництва інноваційних продуктів як складових інноваційної стратегії підприємства / О.В. Кантаева // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – 2007. – № 1 (39). – С. 281-291 (0,88 друк. арк.).

13. Кантаева О.В. Проблемные вопросы отражения расходов инновационной деятельности в бухгалтерском учете / О.В. Кантаева // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації: зб. наук. праць. Випуск 1. – К.: ДП “Інформаційно-аналітичне агенство”, 2008. – С. 57-59 (0,24 друк. арк.).

14. Кантаева О.В. Направления развития методики бухгалтерского учета инновационной деятельности предприятия / О.В. Кантаева // Бухгалтерський учет и аудит. – 2008. – № 5. – С. 18-27 (0,80 друк. арк.).

15. Галушко Е.В. О необходимости и направлениях совершенствования методики анализа инновационной деятельности для принятия управленческих решений / Е.В. Галушко, О.В. Кантаева // Бухгалтерський учет и аудит. – 2008. – № 7. – С. 21-31 (загальний обсяг 0,88 друк. арк., індивідуально автора 0,44 друк. арк.: виділено проблемні питання в методиці аналізу інноваційної діяльності для забезпечення ефективного здійснення інноваційної діяльності підприємств).

16. Кантаева О.В. Организационные формы функционирования учетно-аналитической информации об инновационной деятельности / О.В. Кантаева // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – 2008. – № 2 (44). – С. 61-67 (0,56 друк. арк.).

17. Кантаева О.В. Особенности учета инновационной деятельности предприятия / О.В. Кантаева // Аудитор України. – 2008. – № 9 (137). – С.11-21 (0,88 друк. арк.).

18. Кантаева О.В. Определение необходимых и достаточных условий развития инновационной деятельности в современных условиях / О.В. Кантаева // Бизнес-информ. – 2008. – № 11. – С. 89-91 (0,24 друк. арк.).

19. Кантаєва О.В. Формування обліково-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності / О.В. Кантаєва // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. – 2009. – № 1 (47). – С. 51-56 (0,96 друк. арк.).

20. Кантаєва О.В. Щодо методології обліку та аналізу інноваційної діяльності підприємств / О.В. Кантаєва // Економіст. – 2009. – № 3. – С. 40-43 (0,32 друк. арк.).

21. Кантаева О.В. Вопросы развития теории и практики учета и анализа инновационной деятельности предприятий / О.В. Кантаева // Бухгалтерский учет и аудит. – 2009. – № 4. – С. 25-31 (0,56 друк. арк.).

22. Антипова С.П. Анализ инновационной деятельности для обеспечения результативности и конкурентоспособности предприятий Украины в условиях кризиса / С.П. Антипова, Е.С. Галушко, С.А. Галушко, О.В. Кантаева // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2009. – № 3 (17). – С. 11-16 (загальний обсяг 0,48 друк. арк., індивідуально автора 0,12 друк. арк.: виділено проблемні напрями аналізу, що потребують вирішення для забезпечення ефективності інноваційного розвитку підприємств).

23. Валуев Б.И. Некоторые вопросы учета инновационных затрат и источников их покрытия: концептуальный аспект / Б.И. Валуев, О.В. Кантаева // Бухгалтерский учет и аудит. – 2009. – № 12. – С. 28-35 (загальний обсяг 0,64 друк. арк., індивідуально автора 0,32 друк. арк.: виділено проблемні питання облікового забезпечення ефективного управління інноваційною діяльністю підприємств).

Тези та тексти виступів на конференціях:

24. Кантаева О.В. Современные требования к качеству бухгалтерского учета / О.В. Кантаева, О.Г. Кравченко // Развитие науки о бухгалтерском учете: сб. тезисов и текстов выступлений на науч. междунар. конф., 22-24 окт. 2000 г. Часть IV, г. Житомир / М-во освіти і науки України, Житом. інж.-технол. ін-т. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – С. 69-71 (загальний обсяг 0,24 друк. арк., індивідуально автора 0,12 друк. арк.: досліджено підходи до відображення об'єктів бухгалтерського обліку в зв'язку з прийняттям Положень (стандартів) бухгалтерського обліку).

25. Кантаева О.В. Проблемы оценки качества аудиторских работ / О.В. Кантаева // Теория и практика независимого аудита в Украине: сб. тезисов и текстов выступлений на всеукр. науч.-практ. конф., 25-26 окт. 2001 г., г. Киев / Спілка Аудиторів України, Аудиторська Палата України. – К.: Изд-во АПУ, 2001. – С. 143-144 (0,16 друк. арк.).

26. Кантаева О.В. Оценка эффективности инновационного проекта / О.В. Кантаева // Проблемы теории и практики учета, аудита, анализа и пути их

решения: матер. всеукр. науч.-метод. конф., 6-8 мая 2003 г., г. Севастополь / М-во освіти і науки України, Сев. нац. техн. ун-т. – Севастополь: Изд-во СевНТУ, 2003. – С. 176-179 (0,32 друк. арк.).

27. Зубчевский А.Н. Информационное обеспечение инновационной деятельности в Украине / А.Н. Зубчевский, О.В. Кантаева, Е.В. Конева, Е.В. Мережко // Особенности учета и аудита специальных экономических зон и территорий приоритетного развития: матер. межрегион. науч.-практ. конф., 26-27 мая 2003 г., г. Керчь / Крымс. територ. отд. САУ, Керч. морской технол. ин-т. – Керчь: Крымское территориальное отделение САУ, 2003. – С. 4-11 (загальний обсяг 0,64 друк. арк., індивідуально автора 0,16 друк. арк.: виділено проблемні напрями бухгалтерського обліку інноваційних витрат для забезпечення ефективного управління інноваційною діяльністю підприємств України).

28. Кантаева О.В. Особенности отражения в учете затрат и источников финансирования инновационной деятельности / О.В. Кантаева // Проблемы обліку, аудиту та економічного аналізу за умов стабілізації економіки України: матер. IV міжн. наук.-практ. конф., 12-13 груд. 2003 р., м. Хмельницький / М-во освіти і науки України, Технол. ун-т Поділля. – Хмельницький: Технол. ун-т Поділля, 2003. – С. 126-130 (0,40 друк. арк.).

29. Кантаева О.В. Актуальные вопросы выбора объектов аудиторской проверки инновационной деятельности / О.В. Кантаева // Международные стандарты аудита и их применение в практической деятельности: тез. докладов межрегион. науч.-практ. конф., 11-12 мая 2004 г., г. Севастополь / САУ, АПУ, Севастоп. нац. технич. ун-т, Севастоп. територ. отд. САУ. – Севастополь: Севастоп. територ. отд. САУ, 2004. – С. 114-126 (0,9 друк. арк.).

30. Кантаева О.В. Проблемные вопросы в методике аудита инновационной деятельности предприятий / О.В. Кантаева // Аудит в посттоталітарному суспільстві: тези доп. міжрег. наук. конф., 24-25 черв. 2005 р., м. Київ, м. Чернігів / САУ, АПУ, Київс. територ. відд. САУ, Черніг. територ. відд. САУ. – Київ-Чернігів: Черніг. територ. відд. САУ, 2005. – С. 107-112 (0,48 друк. арк.).

31. Кантаева О.В. Проблемные вопросы отражения расходов инновационной деятельности в бухгалтерском учете и аудите / О.В. Кантаева // Економічні проблеми інноваційно-структурних перетворень в Україні: матер. міжнар. наук.-практ. конф., 7-8 жовт. 2005 р., м. Харків / М-во освіти і науки України, Харк. нац. екон. ун-т. – Харків: Вид-во ХНЕУ, 2005. – С. 166-168 (0,24 друк. арк.).

32. Кантаева О.В. Исследование инструментов технического анализа при обосновании эффективности инновационных проектов / О.В. Кантаева // Проблемы теорії і практики обліку, аналізу, аудиту та шляхи їх вирішення: матер. всеукр. науч.-метод. конф., 3-5 трав. 2006 р., м. Севастополь / М-во освіти і науки України, Сев. нац. техн. ун-т. – Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2006. – С. 138-140 (0,24 друк. арк.).

33. Кантаева О.В. Анализ фонда проектов и результатов научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ (НИОКР) как составная часть инновационного анализа предприятий / О.В. Кантаева // Проблемы бухгалтерского учета, анализа, контроля и статистики в инновационной экономике: матер.

международ. науч.-практ. конф., 24-25 мая 2006 г., г. Минск / М-во образования Республики Беларусь, Белорусский государственный экономический университет. – Минск: Изд-во БГЭУ, 2006. – С. 90-92 (0,24 друк. арк.).

34. Кантаева О.В. Актуальные вопросы составления управленческой отчетности по инновационной деятельности / О.В. Кантаева // Экономические аспекты структурного реформирования экономики: матер. междунар. науч.-практ. конф., 7 апр. 2007 г., г. Иркутск / М-во образования и науки Российской Федерации, Иркутский госуд. ун-т путей сообщения. – Иркутск: Изд-во ИрГУПС, 2007. – С. 214-220 (0,56 друк. арк.).

35. Кантаева О.В. Моделювання інформаційного забезпечення інноваційної діяльності / О.В. Кантаева // Наукові дослідження в сфері бухгалтерського обліку, контролю та аналізу: теоретико-практичне значення і напрями подальшого розвитку: матер. та тексти вист., 18-19 жовт. 2007 р., м. Житомир / М-во освіти і науки України, Житом. держ. технол. ун-т. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – С. 233-251 (0,95 друк. арк.).

36. Кантаева О.В. Инновации в бухгалтерском учете: социальный аспект / О.В. Кантаева // Актуальные проблемы экономического развития Республики Беларусь и его правовое регулирование: матер. III респуб. науч.-практ. конф., 12 июня 2008 г., г. Минск / М-во образования Республики Беларусь, Белорус. госуд. экон. ун-т. – Минск: Изд-во БГЭУ, 2008. – С. 269-270 (0,16 друк. арк.).

37. Кантаева О.В. Определение необходимых и достаточных условий развития инновационной деятельности в современных условиях / О.В. Кантаева // Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики: матер. міжнар. наук.-практ. конф., 8 жовт. 2008 р., м. Харків / М-во освіти і науки України, Наук.-дослід. центр індустр. проблем розвитку НАН України. – Харків: Наук.-дослід. центр індустріальних проблем розвитку НАН України, 2008. – С. 89-91 (0,24 друк. арк.).

38. Кантаева О.В. Инновации в бухгалтерском учете малых предприятий Украины / О.В. Кантаева // Rachunkowość małych i średnich przedsiębiorstw: матер. IX междунар. науч. конф., 3-5 нояб. 2008 г., г. Вроцлав / Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu. – Wrocław: Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, 2008. – S. 238-241 (0,32 друк. арк.).

39. Кантаева О.В. Совершенствование учета инновационных расходов деятельности предприятий в условиях евроинтеграции / О.В. Кантаева // Совершенствование учета, аудита и анализа в контексте евроинтеграции: матер. всеукр. науч.-метод. конф. с междунар. участием, 12-15 мая 2009 г., г. Севастополь / М-во образ. и науки Украины, Сев. нац. техн. ун-т. – Севастополь: Изд-во СевНТУ, 2009. – С. 40-43 (0,32 друк. арк.).

40. Галушко Е.С. Актуальные вопросы развития теории и практики анализа инновационной деятельности предприятий / Е.С. Галушко, О.В. Кантаева, Л.В. Островская // Совершенствование учета, аудита и анализа в контексте евроинтеграции: матер. всеукр. науч.-метод. конф. с междунар. участием, 12-15 мая 2009 г., г. Севастополь / М-во образ. и науки Украины, Сев. нац. техн. ун-т. – Севастополь: Изд-во СевНТУ, 2009. – С. 199-202 (загальний обсяг 0,32 друк. арк.,

індивідуально автора 0,11 друк. арк.: виділено проблемні напрями аналізу інноваційних витрат для підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємств України).

41. Валуев Б.И. Классификация процессов в формировании концепции учета инновационной деятельности и ее политики / Б.И. Валуев, О.В. Кантаева // Бухгалтерський облік, аналіз і контроль в системі корпоративного управління: розвиток інтелектуальних і технічних можливостей: матер. та тексти виступів на V-ій міжнар. наук. конф., 9-10 вересня 2009 р., м. Житомир, м. Краматорськ / М-во освіти і науки України, Житом. держ. технол. ун-т. – Житомир-Краматорськ: ПП “Рута”, 2009. – С. 189-199 (загальний обсяг 0,88 друк. арк., індивідуально автора 0,44 друк. арк.: визначено інформаційно-методичні основи формування політики управління інноваційною діяльністю підприємств).

42. Кантаева О.В. Бухгалтерские информационные модели инновационных процессов – проблемы, возможные пути их решения / О.В. Кантаева // Учение В.И. Вернадского о ноосфере и антикризисное социально-экономическое развитие Беларуси: матер. междунар. науч.-практ. конф., 22-23 окт. 2009 г., г. Минск / М-во образования Республики Беларусь, Национ. акад. наук Беларуси, Ин-т экономики, Научно-исслед. эконом. ин-т М-ва экономики Республики Беларусь, Белорус. госуд. экон. ун-т. – Минск: Интегралполиграф, 2009. – С. 45-54 (0,80 друк. арк.).

43. Кантаева О.В. Варианты учета инновационных расходов в системе бухгалтерского учета / О.В. Кантаева // Счетоводство и одита в условията на информационната глобализация: сб. научн. ст. на междунар. науч.-практ. конф., 4-5 ноември 2009 г., г. Свищов / Стопанска Академия “Д.А. Ценов”. – Свищов: Академично издателство “Ценов”, 2009. – С. 392-401 (0,6 друк. арк.).

44. Кантаева О.В. Конкурентоспособность инноваций. Факторы конкурентоспособности инноваций / О.В. Кантаева, В.В. Ромащенко // Противоречия и перспективы развития бухгалтерского учета, аудита и анализа в условиях евроинтеграции: матер. всеукр. науч.-практ. конф. молодых ученых, аспирантов и студ. с междунар. участием, 5-7 нояб. 2009 г., г. Севастополь / М-во образ. и науки Украины, Сев. нац. техн. ун-т. – Севастополь: Изд-во СевНТУ, 2009. – С. 136-138 (загальний обсяг 0,24 друк. арк., індивідуально автора 0,12 друк. арк.: досліджено напрями підвищення конкурентоспроможності інноваційних витрат підприємства).

45. Кантаева О.В. Проблемы учетно-аналитического обеспечения инновационной деятельности / О.В. Кантаева // Проблемы инновационного развития в социокультурном и экономическом пространстве: матер. регион. науч.-метод. конф., 14 мая 2010 г., г. Севастополь / Межрегиональная академия управления персоналом, Севастопольский филиал. – Севастополь: Изд-во СФ МАУП, 2010. – С. 28-38 (0,88 друк. арк.).

Інші публікації:

46. Кантаева О.В. Инновации в бухгалтерском учете малых предприятий Украины / О.В. Кантаева // Normy Rachunkowości.– Wrocław: Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, 2008. – S. 238-242 (0,40 друк. арк.).

47. Кантаева О.В. Проблемные вопросы учета инновационных затрат в системе управления предприятием / О.В. Кантаева // Экономика глазами молодых: матер. III междунар. эконом. форума молодых ученых, 28-30 мая 2010 г., г. Минск, г. Вилейка / М-во образования Республики Беларусь, Белорус. госуд. экон. ун-т. – Минск-Вилейка, Изд-во БГЭУ, 2010. – С. 36-38 (0,24 друк. арк.).

48. Кантаева О.В. Проблеми при усъвършенстване методиката за анализ на иновационната дейност за вземане на управленски решения / О.В. Кантаева // Бизнес управление. – Свищов: Стопанска Академия “Д.А. Ценов”, Висша Бизнесшкола, 2010. – С. 19-42 (1,92 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Кантаєва О.В. Бухгалтерський облік та аналіз інноваційної діяльності підприємств: організація і методологія. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Житомирський державний технологічний університет. Житомир, 2011 р.

Дисертаційна робота спрямована на вирішення проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційною діяльністю підприємств для забезпечення її технічного та соціально-економічного ефекту.

У дисертації науково обґрунтовано підхід до визнання бухгалтерського обліку та економічного аналізу підсистемами управління, призначеними забезпечити формування та інтерпретацію інформації про інноваційну діяльність підприємства. Розвинуто концептуальні засади системи бухгалтерського обліку в управлінні інноваційними процесами. Виділено об'єкти бухгалтерського обліку, пов'язані з інноваційною діяльністю підприємств, розроблено класифікацію інноваційних процесів і їх результатів, а також теоретико-методологічні положення їх бухгалтерського обліку.

Запропоноване удосконалення механізму організації бухгалтерського обліку інноваційних проектів розширює можливості здійснення ефективного управління інноваційною діяльністю підприємств на підставі бухгалтерської інформації. Розвинуто теоретичні положення розвитку інформаційної функції бухгалтерського обліку з метою розробки рекомендацій щодо побудови інформаційного забезпечення системи управління інноваційною діяльністю за рахунок розробки внутрішньої документації підприємств за вказаними операціями. Окреслено проблеми та можливості використання бухгалтерських інформаційних моделей інноваційної діяльності, зокрема шляхом використання фонду інноваційного розвитку, в процесі здійснення інноваційної діяльності. Поглиблено теоретико-методологічні положення аналізу інноваційної діяльності для оцінки рівня її результатів і впливу на загальний фінансовий стан і результати господарювання.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційний процес, інноваційні витрати, інноваційний проект, інноваційний продукт, бухгалтерський облік інноваційної діяльності, облікове забезпечення інноваційної діяльності, документування інноваційних операцій, аналіз інноваційної діяльності.

АННОТАЦИЯ

Кантаева О.В. Бухгалтерский учет и анализ инновационной деятельности предприятий: организация и методология. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Житомирский государственный технологический университет. Житомир, 2011 г.

Диссертационная работа направлена на комплексное решение проблем учетно-аналитического информационного обеспечения управления инновационной деятельностью предприятий, создающее научные предпосылки дальнейшего развития систем бухгалтерского учета и экономического анализа инноваций.

Объектом исследования является отражение в системе бухгалтерского учета процессов инновационной деятельности и ее аналитическое обеспечение на предприятиях Украины. Предметом исследования являются теоретико-методологические и организационные проблемы развития бухгалтерского учета и анализа инновационной деятельности предприятий.

В диссертации научно обоснованы возможности бухгалтерского учета и экономического анализа как информационных систем в формировании информации об инновационной деятельности субъекта хозяйствования с целью повышения уровня эффективности управления ею.

С целью обеспечения реализации стратегии развития предприятия и страны в целом получили развитие концептуальные основы системы бухгалтерского учета в управлении инновационными процессами.

Для обеспечения комплексного управленческого цикла инновационной деятельностью субъекта хозяйствования предложено использование матричного способа подготовки внутренней отчетности, предполагающий создание соответствующих подразделений, предназначенных обеспечить реализацию всех этапов инновационного процесса: от оценки научного потенциала до внедрения в практику или продажи инновационного продукта. Определены обязанности бухгалтеров в период осуществления инновационного проекта.

Усовершенствована классификация инновационных процессов путем дополнения признаком по отдельным сферам деятельности: товарная, технологическая, рыночная, маркетинговая, управленческая инновации, что способствовало разработке информационных моделей учета расходов, доходов и финансовых результатов инновационной деятельности, что является теоретическим основанием разработки учетных моделей расходов инновационной деятельности.

Разработаны основы организации учетно-аналитического обеспечения управления инновационной деятельностью в качестве составляющих учетной политики предприятия для регулирования процедуры отражения объектов инновационной деятельности. Выделены составляющие: методологическая, техническая, методическая, организационные аспекты работы учетного персонала.

Теоретически обосновано выделение оборотных и внеоборотных активов в качестве объектов бухгалтерского учета, связанных с инновационной деятельностью

субъекта хозяйствования, что позволяет в условиях соответствующей организации аналитического учета формировать достоверную и полную информацию о расходах и результатах инновационной деятельности с целью управления ею.

Получила развитие отчетность как элемент метода бухгалтерского учета. Разработана внутренняя бухгалтерская документация (первичные документы, учетные регистры, отчетность) по процессам материально-технического обеспечения инновационной деятельности, что обеспечивает оперативное выполнение инновационного проекта и управление им за счет формирования элементов информационной базы для управления. Разработаны формы калькуляций, обобщающие инновационные расходы. С целью получения детальной информации о результатах работы всех уровней управления инновационной деятельностью предложены формы отчетности по центрам ответственности.

Предложена методика бухгалтерского учета расходов инновационной деятельности предприятия, сформулированы требования к учетной информации об инновационной деятельности. Полученная на основе предложенной методики учетная информация обеспечивает оценку состояния и результатов такой деятельности, ее технического и социально-экономического эффекта.

С целью обеспечения непрерывного финансирования инновационной деятельности раскрыта процедура формирования и использования фонда инновационного развития. Определены источники формирования фонда с учетом особенностей деятельности предприятий.

Разработана совокупность информационных учетных моделей относительно объектов инновационной деятельности, способствующая отражению материального обеспечения инновационных процессов с учетом их классификации, а также результатов реализации инновационных проектов. Предложены дополнения действующего Плана счетов бухгалтерского учета Украины синтетическим счетом “Расходы инновационной деятельности” для отражения совокупных расходов данной сферы.

Сформулированы цель и задания анализа инновационной деятельности, обосновано, что базовой составляющей данного анализа является технический анализ инновационного проекта. Для эффективного проведения анализа в качестве информационной базы предложена процедура оценки бизнес-плана инновационного проекта, образец которого разработан для унификации такой документации.

Предложено использование методов анализа инвестиционной чувствительности, уровня безубыточности, вероятности распределений, имитационных моделей, “дерева решений”, стандартных решений, коэффициентов вариаций. Разработана модель экономического анализа с целью обеспечения комплексной оценки эффективности инновационной деятельности.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационный процесс, инновационные расходы, инновационный проект, инновационный продукт, бухгалтерский учет инновационной деятельности, учетное обеспечение инновационной деятельности, документирование инновационных операций, анализ инновационной деятельности.

ANNOTATION

Kantaeva O.V. Accounting and Analysis of Companies' Innovation Activity: Organization and Methodology. – Manuscript.

Thesis for obtaining the scientific degree of Doctor of Economic Sciences on specialty 08.00.09 – accounting, analysis and auditing (by the types of economic activity). – Zhytomyr State Technological University. – Zhytomyr, 2011.

Thesis is dedicated to solving problems connected with accounting and analytical support of managing companies' innovation activity for securing its technical, social and economic effect.

Approach towards recognizing accounting and economic analysis as subsystems of management meant for securing the formation and interpretation of information on company's innovation activity has been scientifically grounded in the dissertation thesis. Conceptual statements of the accounting system in the innovation process management have been developed. Accounting objects connected with companies' innovation activity have been specified, their classification as well as theoretical and methodological grounds of their accounting have been worked out.

The suggested improvement of the mechanism of accounting for innovation projects broadens the possibilities of effective management of companies' innovation activity based on accounting information. Theoretical statements of development of the informative function of accounting have been worked out with the purpose of suggesting recommendations on building up the information support of the system of innovation activity management by working out companies' internal documents on the mentioned transactions. Problems and possibilities of applying accounting information models of innovation activity, particularly by using the innovation development fund in the process of carrying out innovation activity have been outlined. Theoretical and methodological statements of analysis of innovation activity for estimating the level of its outcomes and impact on overall financial state and business activity results have been advanced.

Key words: innovation activity, innovation process, innovation expenses, innovation project, innovation product, accounting of innovation activity, accounting support of innovation activity, documentation of innovation transactions, analysis of innovation activity.

Підписано до друку 05.01.2011 р. Формат 60x84/16.
Ум. друк. арк. 1,9. Тираж 100 прим.
Замовлення № 1

ФОП Кузьмін Дн.Л.
10030, м. Житомир, вул. Київська, 47, кв. 13